

SLEKTSNYTT

Digitalt medlemsblad nr. 1 - Mars 2017

SLEKT OG DATA
HEDMARK

Russiske flykninger på Helgøya

INNHOLD

Tittel	Side
Leder har ordet	03
Når begynte vi med årstall i Norge?	04
Når begynte vi med årstall i Norge?	05
Gravminnestatus Domsaker og fangefotoalbum	07
Møtekalender	08
Aktiviteter i Hedmark	09
Siste stoppested for 25 russere	10
Fattighjelp på 30-tallet Utvandring til Holland	12
Søkertips for digitalarkivet	13
Ordlister og tips!	14
En Hedmarking	15
Hvem eide og bodde på gården	16
Statsarkivet Hamar	18
Info fra laget	19
Styret/ kontakt info	siste

Redaktørens hjørne

Hei, da er vi kommet midt i mars 2017 og mange steder har våren for alvor begynt å vise sitt ansikt. Men når begynte vi egentlig med årstall i Norge? Det kan du lese mer om på side 5.

Du kan også lese om de 25 russiske flyktingene som kom til Helgøya, utvandring til Holland og mye mer.

Du kan også bl.a. få tips om søk for digitalarkivet.

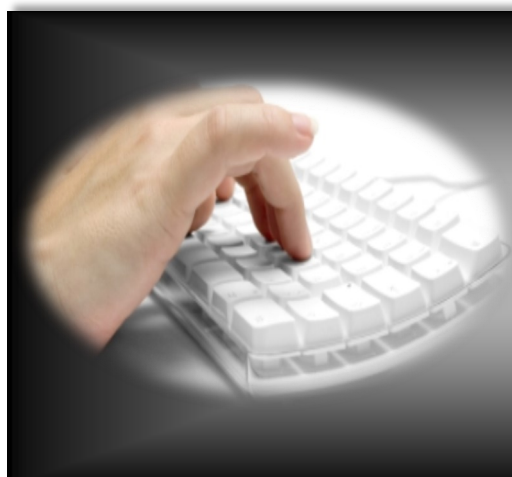
Slekt og Data Hedmark hadde den 8. mars årsmøte. Og det ble innvalgt 4 nye medlemmer i styret. Det ble også valgt ny leder. Vi går en spennende tid i møte og ønsker det nye styret lykke til!

Jeg savner fremdeles innslag fra dere, medlemmene våre, og mitt ønske for det nye året er at jeg skal få inn mange fine historier fra dere som jeg kan bruke i bladene fremover.

Jeg ønsker dere en solrik påske og en nydelig vår. God lesning!

Kari finally found her ancestors

Vil du også skrive en artikkel i SlechtsNytt, enten den blir liten eller stor.

Artikkelen sendes til red@he.slektogdata.no

Send gjerne med et bilde eller to. Vi gleder oss til å lese DIN historie !

**Innleveringsfrist til neste utgave av SlechtsNytt
15. mai 2017.**

Lederen har ordet!

Årets første utgave av SlechtsNytt er nå publisert med masse interessant lesestoff som vår redaktør Kari Bruvold har klart å sette sammen. Håper dere alle har glede av det som blir presentert i bladet vårt som er tilgjengelig for alle medlemmer.

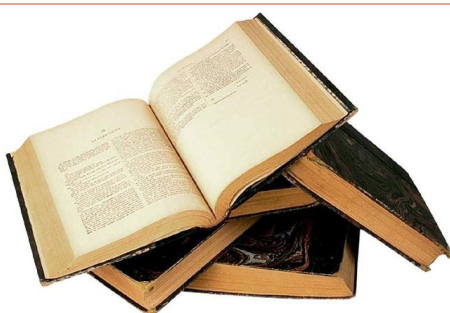
Slekt og Data Hedmark har gjennomført årsmøte og det ble valgt inn ett nytt styre som gleder seg til å ta fatt på nye oppgaver. Etter hvert vil dere se en liten presentasjon av oss i styret på hjemmesiden vår.

Vi er ett distriktslag som har et ønske om å nå ut til dere alle gjennom gruppene som er aktive i fylket vårt. Våre to lokale grupper finner dere i Stange og Trysil, og de holder faste møter hver måned. Kilderegisteringsgruppen har en flott utvikling under Unni Løvlien sin stødige hånd og pågangsmot. Her er det mulighet for de som ønsker å delta og bli med i dette viktige arbeidet med tilgjengeliggjøring av kilder for oss andre.

Gravregisteringsgruppen vår har klart å registrere hele 64% av alle graver i Hedmark. Arbeidet ledes av Arne Thobru som holder oversikt og er pådriver i dette flotte arbeidet.

Vårt mål er at vi kan få til flere lokale - og brukergupper som kan skape en felles møteplass for alle som er glad i slektsforskning. Hvis det er noen som har lyst til å starte opp med grupper er det bare å ta kontakt med oss, så skal vi bidra med den hjelpen dere trenger.

Leder
Slekt og Data Hedmark

Det finnes mange bygdebøker på nettet.

Slekt og Data Hedmark har lagt ut mange av disse bøkene på sin hjemmeside, og vil fortsette å gjøre dette fortløpende etter hvert som det kommer nye bøker.

Vil du se hvilken bygdebøker som er utgitt i Hedmark kan du trykke på linken.

<http://he.disnorge.no/bygdeb%C3%B8ker>

Tips oss gjerne hvis du vet om bøker som ikke står på lista vår.

Når begynte vi med årstall i Norge?

I dag er vi omringet av flere påminnere om nøyaktig hvilken dato det er. Enten det er på mobilen, PC-skjermen eller kalenderen med valpebilder som henger på kjøkkenet.

Og datoer er viktige. Enten det gjelder femårsjubileet med kjæresten eller dagen du skal i jobbintervju. Du burde ha rimelig koll på dag, måned og selv årstall for å henge med i dagens samfunn.

Men når ble det egentlig sånn her i Norge?

Gammel romersk kalender

Norge følger i dag, i likhet med de fleste andre land, den gregorianske kalenderen som har 52 uker, 12 måneder og 365,24 dager i året og skuddår hvert fjerde år.

Denne kalenderen stammer igjen fra den julianske kalenderen som den romerske keiseren Julius Cæsar innførte 46 år f.Kr.

Den julianske kalenderen ble innført i Norge sammen med kristningen av landet.

Men før vi går litt nærmere inn på kalenderen vi bruker i dag: Drev nordmenn med tids-regning før kristningen?

Kongenes regjeringstid

Jón Viðar Sigurðsson, professor i historie ved UiO, kan fortelle at nordmenn brukte kongenes regjeringstid som overordnet tids-regning. Det gjelder for perioden fra omtrent 900- til 1450-tallet.

- Det var en ganske komplisert form for tids-regning, sier Sigurðsson til forskning.no.

– Med kongenes regjeringstid som eneste kronologiske utgangspunkt ble det for eksempel vanskelig for sagaforfatterne, forteller Sigurðsson.

Sagalitteraturen beskriver historiske hendelser fra Norden, særlig fra Norge og Island.

Sigurðsson trekker fram eksempler fra Landnámabók som forteller om den første bosetningen på Island. For å tidfeste når landet ble gjort krav på, henviste forfatteren deriblant til to pavers regjeringstid, keisere, Harald Hårfagre og Sigurd Jarl på Orknøyene.

En ganske så komplisert måte å si at Island ble bosatt rundt 870-930.

– På grunn av alle «tidssonene» som fantes i Europa, var denne omfattende tidsfestningen nødvendig for å plassere hendelsen inn i europeisk historie.

– Tidsoppfatningen kunne nok være litt vag på grunn av dette. Derfor var det veldig viktig å kjenne kongerekken godt, siden det var den eneste måten å plassere gamle hendelser i tid, påpeker Sigurðsson.

En illustrasjon av Harald Hårfagre fra det islandske manuskriptet Flateyjarbók (Flatøybok) fra middelalderen. (Bilde: Flateyjarbók/Offentlig domene)

Uker, måneder og år

Det finnes likevel noen tegn på at folk i Norden drev med andre former for tidsregning før kristendommen ble innført.

Navnet på flere av ukedagene, torsdag (Tors dag) for eksempel, tyder kanskje på at året ble delt inn i uker også i norrøn tid.

I boka *Jul, disting och förkyrklig tideräkning*, skriver Andreas Nordberg at nordmenn delte året inn i 12 måneder før kristningen. Månedene i dette tilfellet fulgte månen og varte fra nymåne til nymåne. Denne inndelingen var viktig for å tidfeste ulike høytider og sammenkomster.

I tillegg hadde de syvdagersuke, med 52 uker og en ekstradag i året. Nøyaktig når syvdagersuken kom til Norden, er omstridt.

Nordberg tror germanerne gav oss ukens inndelingen før kristningen. Germanerne hadde antakelig fått inndelingen fra romerne og den julianske kalenderen. Nordberg spekulerer i at inndelingen ble spredt videre nordover til vikingene.

Mange av navnene på ukedagene er omgjort fra romerske til norrøne guder. For eksempel veneris dies, en dag tilegnet Venus, ble omgjort til friegdæg, tilegnet gudinnen Frigg.

Lokal tid

Selv om folk flest var godt kjent med kongerekken, og kanskje også uker og måneder, var det ikke nødvendigvis dette som styrte hverdagen deres.

Lokale omgivelser kan også ha vært viktig for tidsregningen.

– Det er jo opplagt at det må ha vært forskjellige rytmer. Bare tenk på forskjellen mellom Nord- og Sørlandet. De må jo ha tatt hensyn til det og, påpeker Sigurðsson.

I boka *Dag og merke: folkeleg tidsrekning og merkedagstradisjon*, noterer forfatteren at snøsmelting ble bruk som tidsregning. For eksempel visste lokalbefolkningen at når deler av en isbre hadde smeltet bort, var det på tide å sende dyrene til støls. Ofte fikk isbreer navnet sitt deretter, som for eksempel Kyrjøkulen.

Primstaver

Men gradvis sammen med kristendommen, ble altså den julianske kalenderen innført i Norge. I den julianske kalenderen, er ett år den tida det tar jorda å gå én runde rundt sola. Romerne delte året inn i 365 dager med 12 måneder. Hvert fjerde år bestod av 366 dager.

Den julianske kalenderen var også utgangspunktet for primstaver.

En primstav er en såkalt evighetskalender. Den var ofte utskjæret i tre, med én strek for hver dag og symboler for ulike helligdager. Som regel har den to sider: én for vinterhalvåret og én for sommerhalvåret. Dermed kunne man telle seg gjennom dagene.

Norske primstaver kan dateres tilbake til 1500-tallet. Primstaven var vanlig å bruke i Norge helt fram til 1700-tallet.

Slik kunne en primstav se ut. Akkurat denne primstaven er datert helt tilbake til 1666.
Foto: Reinsfelt, Anne-Lise / Norsk Folkemuseum/ CC BY-SA 4.0)

Fortsetter neste side

Når begynte vi med årstall?

Og sammen med den julianske kalenderen, fikk vi også årstall.

– Det var vel på 500-tallet at man først beregnet årstallet for Kristi fødsel i forhold til samtiden, en tidsregning som ble vanlig ute i Europa på 700-tallet. Denne tidsregningen kom til oss sammen med kristendommen. Men det var et tidsbegrep som folk flest ikke hadde noe forhold til, skriver Audun Dybdahl i en e-post til forskning.no. Han er professor emeritus ved Institutt for historiske studier ved NTNU.

Han kan fortelle at et av de eldste norske dokumentene med årstall etter Kristi fødsel stammer fra Oslo bispegård. Dokumentet er datert 12. mars 1225. (Les mer om brevet i faktaboksen.)

– Etter 1250 ser det ut til at det var nokså vanlig å bruke *Anno Domini* – i det Herrens år, skriver Dybdahl.

Jo Rune Ugulen ved Riksarkivet er ansvarlig for *Diplomatarium Norvegicum*, en samling med noe i overkant av 20 000 brev fra norsk middelalder. Brevet Dybdahl refererer til, hører hjemme i denne samlingen.

Han kan også fortelle at det var vanlig å datere brev både med den daværende kongens styringsår i tillegg til å henvise til årstall. Men han påpeker at datoen på brevene ikke alltid samsvarer med den tidsregningen vi bruker i dag.

– *Anno Domini*, altså Herrens år, er regnet ut i fra den gamle romerske kalenderen der året starter 1. januar, men kunne også regnes fra Kristi fødselsdag den 25. desember. Men det finnes også en del tilfeller hvor man har regnet etter inkarnasjons år, eller *anno ab incarnatione*, altså fra Maria bebudelsesdag som er den 25. mars, sier Ugulen til forskning.no.

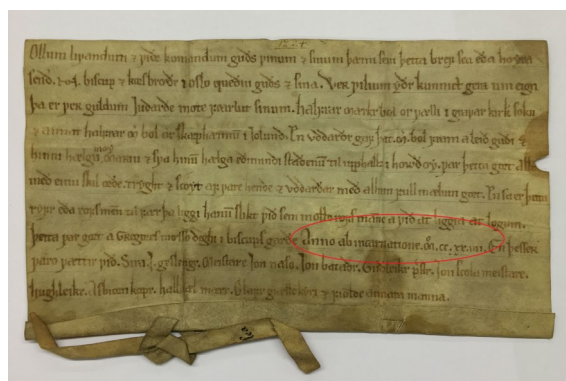
Pave med ny kalender

Den julianske kalenderen var riktig nok ikke feilfri. Ett år er ifølge juliansk tidsregning 11 minutter og 15 sekunder lengre enn det i snitt tar jorda å gå én bane rundt sola. Det betyr at etter 128 år, vil denne forskjellen hope seg opp til ett døgn.

I 1582 lå kalenderen omtrent ti døgn på etterskudd.

Derfor bestemte pave Gregor XIII at kalenderen måtte renskes opp, og ti dager ble rett og slett sløffet. Dermed ble dagen etter den 4. oktober, den 15. oktober.

Norge innførte ikke den gregorianske kalenderen før år 1700. Da ble dagen etter den 18. februar, den 1. mars.

Den røde sirkelen viser dateringen av brevet: anno ab incarnatione 12. mars 1225. Trykk på bildet for å se nærmere på teksten.
(Foto: Jo Rune Ugulen/Riksarkivet/redigert av forskning.no)

Gravminneregistrering – status primo 2017

Registeret fungerer godt for de av oss som bedriver slektsgransking. Utfordringen og irritasjonen oppstår når vi skjønner at manglende treff på søk har sammenheng med at registreringen er mangelfull eller er fraværende.

I Hedmark har vi registreringer av gravene i alle kommuner unntatt Dalen og Folldal kirkegårder i Folldal og Sjøli kirkegård i Rendalen. Kirkevergene som har ansvaret for registreringsarbeidet gir uttrykk for at de ikke har noen plikt til å sende oss disse listene og dessuten har de det travelt med andre ting.

Registreringsarbeidet inn i databasen Gravlund skulle vært ferdig i 2015 for Rendalen sitt vedkommende. Her finnes bilder av gravminnene ferdig lastet inn i databasen og venter på å bli linket.

All grunn til å gi honnør til kirkevergene ellers i Hedmark som har vist engasjement og stilt sine lister til disposisjon for oss i Slekt og Data.

Det er å håpe at de som har påtatt seg fotografjobb i de store kommunene nå går løs på oppgaven med iver etter hvert som snøen forsvinner. Hamar, Kongsvinger og Ringsaker har flere tusen gravminner som skal fotograferes og linkes til gravregisteret.

Anne Thobru,
Koordinator

Domsaker og fangefotoalbum

Tom Larsen, medlem av Ringerikes Slekthistorielag, har registrert oversikten over domsaker for Akershus Festning Slaveri som finnes i Statsarkivet i Oslo, da den ikke hadde noe alfabetisk navnerregister. Han har også laget register til fangefotoalbum fra Botsfengselet i Kristiania og fra Kristiania politikammer.

Dataene er ikke flyttet over til disse nye nettsidene enda, men er inntil videre tilgjengelig på [de gamle nettsidene](#).

Bidrag

- ⇒ [Register over fangefotoalbum 1885-1894 for Botsfengslet i Christiania](#)
- ⇒ [Register til fangefotoalbum 1901-1910 for Akershus Festning Arbeidsanstalt og Landsfengsel](#)
- ⇒ [Register til fangefotoalbum 1885-1910 for Christiania politikammer](#)
- ⇒ [Register til fangefotoalbum 1857-1913 for Botsfengslet i Kristiania](#)

MØTEKALENDER

STANGE

Stange Bibliotek
kl 17:00

15. mars

Tema: Lars Ove Wangensten om
Politi tidende og annet scannet ma-
teriell.

05. April

Tema: Digitalarkivet

10. Mai

Tema: Torill Hokstad Steinvang
forteller om hva som finnes på
Statsarkivet i Hamar

Vi tar ferie i juni, juli og august.

Husk kaffespleis kr 30,- i kontanter

TRYSIL

Frivilligsentralen, Sønsthagen
Kl 18:00

06. April

Tema: Digitalarkivet

04. Mai

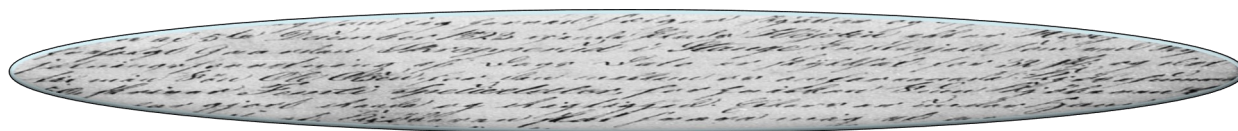
Tema: Effektiv søk og kildehopping

01. Juni

Tema: Gravminnebasen

Vi tar ferie i juli og august.

Husk kaffespleis kr 20,- i kontanter.

Det hadde vært trist om de ble borte!!
Husk å bruke ditt lokale bibliotek !

Andre aktiviteter i Hedmark

29. mars kl 18 - Statsarkivet Hamar

Trond Bækkevold forteller om DNA-testing i slektsforskning.

19. april kl 11-19 - Statsarkivet Hamar

I samarbeid med Slekt og Data Oppland og Norsk Slektsforsker Forening vil Slekt og Data Hedmark sitte klar til å hjelpe deg med dine slekts-spørsmål.

Skandinavisk skogfinsk konferanse

Søre Trysil 2. – 4. juni 2017

Vi vil selvfølgelig markere at Finland fyller 100 år, og det er 25 år siden FINNSAM ble stiftet. Men fokus på konferansen, blir den skogfinske nyrødningen av Søre Trysil, og hvordan den har satt sine spor i distriktet. Dette skal vises gjennom: Grendevandringer, foredrag, spor i felt, "Vonfurustubben" i Lutnes og andre magiske tegn, originaldokumenter fra nyryderne, 2 Gottlundbibler, gamle klestradisjoner og ikke minst kransenedleggelse ved skogfinnemonumentet med påfølgende middag. Alle interesserte hilses varmt velkommen til en meget hendelsesrik og interessant helg!

PROGRAM :

Fredag 2 juni:

- Kl. 15.00 Fremmøte i Galåsen grendehus med enkel servering
- Kl. 15.30 Praktiske detaljer
- Kl. 16.00 "Skogfinnene i Søre Trysil" ved Bo Hansson
- Kl. 17.15 Grendevandring i Galåsen ved Ellen Galaasen
- Kl. 19.00 Middag i Grendehuset
- Kl. 20.00 Avreise til overnatting på Trysil Hyttegrend (15 km)

Lørdag 3 juni:

- Kl. 08.00 Frokost Trysil Hyttegrend
- Kl. 09.00 Avreise - Heldagstur m/buss i Søre Trysil
- Kl. 09.30 Skjærberget: Kulturinnslag og foredrag.
Vandring til skogsrieovn. Utstilling av klær.
Nybyggernes dokumenter og gjenstander.
- Kl. 12.30 Lunsj
- Kl. 14.00 Lutnes: Vonfurustubben og magiske tegn.
Finske bibler i grenda. Kaffe
- Kl. 17.00 Kransenedleggelse ved finnemonumentet
Middag på Oddheim, Lutnes.
- Kl. 20.00 Avreise m/buss til Trysil Hyttegrend

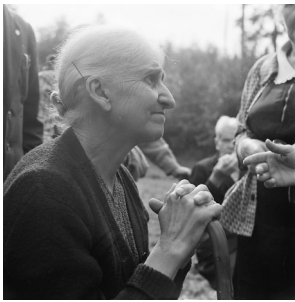
Søndag 4 juni:

- Kl. 08.00 Frokost, Trysil Hyttegrend. Avreise til Galåsen.
- Kl. 09.30 "Finnskogen Natur og Kulturpark" ved Kristian Bjørnstad
"Litteraturtradisjonen i Søre Trysil" ved Torbjørn Bakken
"Grepa kvinnfolk" ved Tove Lie
- Kl. 11.30 FINNSAM årsmøte
- Kl. 13.00 Lunsj og avslutning

Hvis vi får påmelding før den 31 mars 2017, kan vi garantere et meget rimelig og trivelig opphold inkl frokost på Trysil Hyttegrend, ved Trysilelva, 25 km nord for konferanseplassen på Galåsen.

Arrangører: Søre Trysil Historielag, Galåsen Grendelag, Landsjøåsen Vel, Skjærberget Ungdomslag, Ungdomslaget Samhold Lutnes, Tørberget Historielag, FINNSAM.

SISTE STOPPESTED FOR 25 RUSSERE

I 1954 kom 25 russiske flyktninger til fredelige Helgøya i Mjøsa. Det ble deres siste stoppested på en lang reise. Fotografier fra Billedbladet NÅ dokumenterer dagligliv og savn blant en gruppe mennesker som har vært på flukt hjemmefra i mer enn 35 år.

FLYKTNINGENE midt i Mjøsa

Innimellom artikler om internasjonale celebriteter og norske B-kjendiser trykte Billedbladet NÅ 23. oktober 1954 en fotoreportasje med et alvorlig tilsnitt.

«De finner fred på Helgøya etter ett liv på flukt», lød overskriften på en artikkel om de 25 russiske flyktingene som takket være Det Norske Flyktingråd hadde fått plass på Granlien pensjonat.

Den yngste var 62 år gammel. Den eldste 82. De hadde først rømt fra den russiske revolusjonen i 1917 og den påfølgende borgerkrigen. Veien gikk gjennom Sibir til Mandsjuria i Kina. Så kom Mao, og russerne ble nødt til å flykte på nytt. Denne gang til Shanghai. Der satt de strandet, helt til de ble sendt til Vest-Europa gjennom FNs høykommissær for flyktinger.

Minusflyktinger

I etterkant av andre verdenskrig i Europa og Asia oppsto det en stor flyktingkrise. I 1954 satt fremdeles mange tusen flyktinger i leirer og ventet på sin videre skjebne. Med støtte fra Stortinget fikk Det Norske Flyktingråd mulighet til å hjelpe noen av menneskene som andre land ikke ville ta imot. De aldrende russerne som kom til Helgøya, ble regnet som såkalte minusflyktinger. Det var flyktinger Norge tom imot i perioden 1949-55, og som av ulike årsaker ikke kunne forsørge seg selv.

Da Billedbladet Nås team med reporter Finn Norstrøm og fotograf Ragge Strand besøkte Granlien pensjonat tidlig på høsten i 1954, var 17 russiske flyktinger på plass. 8 personer ventet i Shanghai på transport til Norge.

Bildene viser nærhet, omsorg og savn. Kvinnene strikker solide norske gensere, mens mennene tok i et tak i hagen eller satt på trammen og pratet. I første omgang var de takknemlige over å få være i fred. Verre blir det nok når den første begeistringens legger seg og hverdagen senker seg over flyktingene, trodde Nås reporter.

«Da gjelder det at folket der ute holder den Hedmarkske gjestfrihet plettfri og kjenner sitt ansvar overfor de skipbrudne som er skyllet i land her. Uten kontakt med de rotfaste nesningene vil de ikke kunne føle seg hjemme» skrev han.

Flere av de russiske kvinnene fordrev tiden med strikking etter at de kom til Helgøya i 1954

«Det finnes dem som hevder at vi har nok ugjort i vårt eget land»

Med Mjøsa som bakteppe fant en gruppe eldre russere ro på Helgøya etter mange år på flukt.

Begravet på Helgøya

Reportasjen inneholder ingen direkte uttalelser fra flyktningene, men reporter Finn Norstrøm gjør seg noen betraktninger om det humanitære ansvaret som ligger i det å ta vare på sine medmennesker.

«Det finnes dem som hevder at vi har nok ugjort i vårt eget land - at vi ikke har råd til å bære andres byrder. Kanskje er det vår egen byrde at våre medmennesker råtner i usle leirer. Og de gamle russerne på Helgøya som vi ikke kan gi mer enn litt lys over en ensom livskveld, de kunne vært dine og mine besteforeldre hvis grensene hadde gått litt annerledes i en ubarmhjertig verden.»

De 25 flyktningene endte sine dager på Helgøya, og ligger gravlagt i et hjørne av kirkegården der. Hvert år kommer en ortodoks prest for å holde forbønns gudstjeneste for russerne.

Alle bildene fra Granlien pensjonat kan sees i Arkivverkets digitale fotoarkiv.

En kvinne tar en røyk i fredelige omgivelser på Helgøya i Hedmark.

To av flyktningene leser avisen

To av mennene jobber i hagen.

Fattighjelp på 30-tallet

Var de harde 30-årene virkelig så harde? Ja, for dem uten jobb var det dramatisk, skriver professor Knut Kjeldstadli på nettstedet norgeshistorie.no

Det var tre kriser i mellomkrigsårene - i 1921, 1926-27 og 1931-34. 1920-årene var nok like harde som 1930-årene, hevder Kjeldstadli. Arbeidsledigheten blant menn i byene var 17 prosent vinteren 1930. Vinteren 1933 var 18 prosent av yrkesbefolkningen - både kvinner og menn, og lønnstagere og selvstendige - arbeidsledige. I Bygde-Norge ble flere bønder rammet av en gjeldskrise. Skogbruket og fiskeriene opplevde kraftig prisfall.

Økonomisk var dette dramatisk. Arbeidsledighetstrygden ble ikke innført før i 1938.

Det var hjelp å få, men fattighjelpen var mager. I 1935 fikk hver femte husholdning fattighjelp. Én av fire husholdninger mottok slik hjelp minst en gang i løpet av 1930-årene.

Justisdepartementet innskjerpet i 1932 at hjelpen ikke måtte gå «lenger enn til å hindre at vedkommende forkommer».

Men alt var ikke helsvart. De som hadde jobb, opplevde reallønnsvekst og økt levestandard. Og spedbarnsdødeligheten ble halvert mellom 1911 og 1920 og midt på 1930-tallet.

Utvandring til Holland verre en svartedauden

Fra 1600-tallet og et par århundrer fremover søkte norske sjømenn i stort antall til Holland. I bindet som omhandler Lister og Mandals amt, utgitt i 1903, omtales utvandringen med bekymring.

«Utvandringen i Holland fortsatte i det 18. århundret og Gerhard Schøning (1722-1780, historiker) betrakter endog denne utvandringen som noe verre enn svartedauden.

Konfirmasjonen ble innført i 1736, og kort etter kom den første begynnelse til tvungen skolegang, og den var man fri når man kom over til Holland, og derfor listet gutter og jenter seg av sted.

Biskop Jacob Kærup i Kristiansand skriver i 1738 «Prestene besværer seg over at især unge gutter ved sjøkantene for å unngå undervisningen reiser med egne og fremmede skipper til England, Holland, Frankrike og andre steder hvor de i lutherske kirker blir antatt til herrens bord, og ved hjemkomsten påstår uten overhøring og konfirmasjon å få adgang til alterets sakramenter. Besovende kvinnfolk farer når tiden for barsel nærmer seg, med fremmede skipper til Holland, England og andre steder uten pass og kommer også hjem uten pass og bevis»

Det lystige livet i Amsterdam kunne kanskje virke forlokkende på både fattige og gudfryktige nordmenn. Bildet Helligtrekongersfest ble malt av nederlandske Jan Havickszoon Steen i tidsrommet 1660-1670.

Foto: Nasjonalmuseet for kunst, arkitektur og design.

SØKETIPS FOR DIGITALARKIVET

Har du prøvd å søke etter en person, uten å finne vedkommende?

Da kan det hende at en person står oppført med feilstavet navn i arkivene eller skrev navnet sitt på en annen måte enn det du tror. Her får du et par søketips for Digitalarkivet, slik at du lettere kan finne disse personene i fremtiden.

Verktøyet vi kan bruke for å utvide eller innsnevre søk i Digitalarkivet kaller vi trunkterings-tegn/søketegn. Disse er svært nyttige verktøy som både kan brukes alene eller kombineres når du søker.

De ulike tegnene er:

⇒ **stjerne kan settes foran, bak og inni et ord**

Eksempel: Tegnet kan for eksempel settes inn om du er usikker på hvordan et navn skrives, som Kristoffer. Da kan du skrive *risto*er, og få alle skrivemåter av dette navnet.

| stolpetegnet betyr enten/eller

Eksempel: Vet du at dette navnet enten skrives med enten Kristo eller Christo kan du bruke |- tegnet og skrive Kristo*|Christo*. Da får man opp alle personene som har et navn som starter med disse to alternativene.

+ plusstegnet gir et kombinasjon søk

Eksempel: Kari + Pettersen. Da får du opp alle Kari Pettersen i området du søker i.

- **minustegnet brukes når man vil utelukke noe**

Eksempel: Kan brukes om du søker etter noen som heter Andresen, men som du vet at ikke bodde i bestemte byer. Da skriver man inn Andersen - navnet på byene. Husk å ha - mellom hver by du skriver inn.

Når man bruker eldre kilder som forteller om gårder og bygninger møter man ofte ord og uttrykk som kan være vanskelige å forstå. Vi har samlet noen av disse i et lite oppslagsverk her. Her finner du også en del søketips.

Boniteringslister: vurdering av jordteiger. Boniteringslitene finner man som vedlegg i jordskiftesaker i statsarkivene.

Gårds- og bruksnummer: identifiserer den enkelte eiendom. De brukene som har felles gårdsnummer kalles til sammen gård eller matrikkelgård. Matrikkelgården har ett navn, samtidig som hvert bruk også har sitt eget navn. NB! Det er som regel gårdsnavnet som er registrert i innholdsfortegnelsen til panteregistrene – ikke bruksnavnet.

Matrikelnummer: ble tatt i bruk fra ca. 1700. I matrikkelforarbeidet av 1723 ble nummer benyttet for å identifisere eiendommene. Nummereringen kunne gå fortløpende gjennom tinglaget eller hele fogderiet. Hvis en gård ble delt i flere bruk, hadde de felles matrikelnummer. Ved matrikuleringen 1818-1838 ble det tatt i bruk nye matrikelnummer for hver gård og løpenummer for hvert bruk. I matrikkelen 1886 ble det gamle nummersystemet erstattet med gårdsnummer innen hver kommune. Hver gård ble inndelt i bruksnummer som begynte med på 1 innen hver gård. Da matriklene 1838 og 1886 ble trykt, hadde de med de eldre numrene som referanse.

Målebrev: det moderne ordet for grensebeskrivelse. Målebrev finner man tinglyst som skylddelingsforretninger i pantebøkene.

Pantobligasjon: et gjeldsdokument som skrives når man tar opp lån med sikkerhet i eiendommen.

Servitutt: en samlebetegnelse på avtaler/heftelser osv. som kan være inngått ved kjøp og salg av eiendom. Man finner ikke ordet servitutt i panteregistrene, men det forekommer i de nyere grunnbøkene.

Sæter: om du søker etter dokumentasjon på grenser og eierskap for en sæter, begynn da med å søke i skylddelinger, utskiftninger og skjøter. Dersom sætra ligger i en allmenning – se etter allmenningsbeskrivelser i fogdens arkiv (egne serier) i statsarkivene. Om du ikke finner noen opplysninger, prøv i matrikuleringsforarbeider i Riksarkivet.

Utskiftningsforretning (fra 1950 jordskifte): en forretning hvor jorden blir omfordelt mellom flere brukere på en gård slik at man skal ha større sammenhengende teiger. Utskiftningsforretninger ble vanlig fra andre halvdel av 1800-tallet. Her finner man i tillegg til grenser opplysninger om en rekke rettigheter og plikter som for eks. veirett, beiterett, gjerdeplikt, fiskerett, jaktrett, rett til naust osv. Utskiftningsforretninger finner du i Utskiftningsvesenet/Jordskifteverkets arkiv i Statsarkivene.

EN HEDMARKING

Christian Dag Spangen

Født 10. mai 1903 på Østre Norderhaug i Løten,
død 18. april 1976 Løten.

Sønn av gårdbruker Kristofer Spangen og Inger Norderhaug.

Tannlege og slektshistoriker

10.mai 1903 - 18. april 1976

Christian Dag Spangen var tannlege og slektshistoriker. Spangen praktiserte som tannlege i Sogndal, Halden og Nord-Odal før han i 1952 overtok sin avdøde brors praksis i hjembygda Løten. Hele sitt liv var han interessert i historie, og innen slektshistorie var han særskilt interessert i «våbenførende bondeslekter» fra traktene rundt Mjøsa, gjerne slike som påviselig stammet fra adelslekter i middelalderen.

I Norsk Slekthistorisk Tidsskrift hadde Spangen sin første artikkel på trykk i 1934. Fire år senere tok han et initiativ som 25. juni 1939 resulterte i stiftelsen av Hedmark slekthistorielag. Spangen var i flere år styremedlem i foreningen og dessuten redaktør for bind I og bind IV-VIII av foreningens tidsskrift. Allerede i 1944 ble han æresmedlem. Han var også varamann til styret i Norsk Slekthistorisk Forening.

Spangen utarbeidet et lokalt diplomatarium for Hedemarken, kalt «Hedemarksregisteret». Til diplomatariet samlet han opplysninger fra de sju gamle prestegjeldene på Hedemarken fra tia før 1700. Spangen fikk aldri publisert registeret, men Statsarkivet i Hamar har siden registrert det og publisert det i Digitalarkivet. Statsarkivet i Hamar er også i besittelse av Spangens privatarkiv.

Christian Dag Spangen med foreldre og søsken

Bak fra venstre:
Margit, Hedvig, Christian, Jørgen, Harald
Foran fra venstre: Inger og Kristofer

Hvem eide, og bodde på gården?

Jordebøker, matrikler, folketellinger, manntall og andre kilder kan fortelle om hvem som har bodd eller eid en eiendom gjennom tidene.

Det er bevart lister over gårdeiere tilbake til 1500-tallet i lensregnskapene. Opplysninger om gårdeiere finnes deretter i amts- og fogderegnskap, som er fortsettelsen på lensregnskapene. Fra 1600-tallet finnes et utførlig kildemateriale som kan fortelle om gårdshistorie og gårdeiere; nemlig panteregister/pantebøker, matrikler og fogdens matrikelkassabøker.

Lens-, amts-, og fogderegnskap

Lensregnskapene

er en av våre eldste kilder som forteller om gårdeiere i Norge. Lensregnskapene begynner ved slutten av 1500-tallet og går frem til ca. 1660. Fra og med 1610 finnes det årlige regnskap, før den tid kun spredt materiale. Lensregnskapene ble sendt inn fra fogden til Rentekammeret. Originalen ligger i Riksarkivet men lensregnskapene før 1570 er trykt i seriene "Norske regnskaber og Jordebøker fra det 16de Aarhundrede" og "Norske lensregnskapsbøker". Statsarkivene har kopi av alle lensregnskapene på mikrokort.

Amtsregnskapene

Amtsregnskapene er fortsettelsen på lensregnskapene. I Statsarkivene finnes amtsregnskaper på mikrokort for perioden 1662-1686. Originalene ligger i Riksarkivet.

Fogderegnskapene

Fogderegnskapene ligger i Riksarkivet. I Statsarkivene kan det finnes enkelte avskrifter eller vedlegg i amtmannsarkivene.

Krongods og kongeskjøter

Den dansk-norske staten begynte å selge unna store deler av krongodset og kirkens gods for å betale gjelden den hadde pådratt seg under krigene midt på 1600-tallet. Salgene fortsatte i stort omfang på 1600-tallet, og de fortsatte også utover på 1700- og 1800-tallet. I Riksarkivet finnes mye arkivmateriale som dokumenterer salgene. En viktig del av materialet er skjøter og kopibøker med avskrifter av skjøter. Vi kaller det med fellesbetegnelsen kongeskjøter.

For å lette fremfinningen er det laget to registre til skjøtematerialet fra 1600-tallet. En nærmere forklaring til registrene og selve registrene finner du i menyen til høyre

Panteregistre og pantebøker

Panteregistrene og pantebøkene gir informasjon om hvilke dokumenter som er tinglyst på en gård. Her får man blant annet informasjon om kjøp og salg, og derved kan vi få opplyst hvem som har vært eiere og brukere av selvstendige gårder og gårdsbruk. Panteregistrene begynner på slutten av 1600-tallet og går fram til ca. 1950. I panteregistrene har hvert gård et eget oppslag. Panteregistrene og pantebøkene er derfor utmerkede kilder for den som forsker på en gårds historie.

I tinglyste **skjøter** framgår hvem som har kjøpt en gård, og i tinglyste **byggsedler (festekontrakter)** kan man finne navnet på brukere av gården.

Husmannskontrakter ble ikke alltid tinglyst. Men om de ble det, skjedde det på den gården som plassen tilhørte. **Føderådskontrakter eller kårkontrakter** kan være tinglyst fra slutten av 1600-tallet og fremover. Panteregistrene og pantebøkene inngår i sorenskriverarkivene i statsarkivene og er lagt ut på Digitalarkivet.

[Les mer om pantebøker/panteregistre her.](#)

Matrikler

Matrikler er oversikter over eiendommer og skyld. Matriklene ble laget for å regne ut gårdenes verdi, slik at man kunne beregne hvor stor skatt hver enkelt gård skulle betale. I matriklene finner man opplysninger om eier og matrikelnummer som var gårdens "adresse". Mye av dette materialet er mikrofilmet og finnes i statsarkivene og i Riksarkivet. Matrikelutkastet 1950 ligger på Internett.

Folketellinger og manntall

Hvem utover eieren bodde i husholdningen? Det kan vi ofte finne svar på i folketellinger, matrikler og skattemanntall. Slikt materiale finner du både i Riksarkivet og i statsarkivene. Deler av materialet er lagt ut på Digitalarkivet.

Familien på en gard i Randaberg kommune, ca. 1908. Ukjent fotograf. SAS 1985-5RAN45-4

STATSARKIVET HAMAR

Vi er så heldige å ha et Statsarkiv i fylket vårt, som vi kanskje burde bli flinkere til å benytte oss av. Visste du at gjennom hele året sitter det folk på Statsarkivet, klare til å hjelpe deg hvis du stikker innom? Her kan du lese litt om Statsarkivet og tider for når du kan få hjelp.

Statsarkivet ligger i nye Basarene ved Stortorget

Statsarkivet i Hamar er en del av Arkivverket og har fylkene Hedmark og Oppland som sitt embetsdistrikt. Institusjonen ble opprettet i 1917.

Statsarkivets oppgave er å ta vare på og tilgjengelig gjøre arkivmateriale fra den lokale og regionale statsadministrasjonen i Hedmark og Oppland. Statsarkivet skal primært ta vare på og tilgjengelig gjøre arkivmateriale fra den lokale statsadministrasjonen innen de to fylkene, men tar også i mot bevaringsverdige privatarkiver.

Arkivet har i dag 10.000 hyllemeter arkivmateriale, derav 600-700 hyllemeter privatarkiv etter bedrifter, foreninger og enkeltpersoner (ca. 300. enkeltarkiver).

Av større privatarkiver kan nevnes brenneriene Løiten, Atlungstad og Strand, bankarkiver og arkivet til Rena Kartonfabrik A/S. Materialet strekker seg fra 1600-tallet til 1990-årene.

Ønsker du hjelp til slektsgransking? Er du nybegynner eller kan du litt fra før? Står du fast eller ønsker å finne ut mer? Eller synes du rett og slett bare det hadde vært koselig å treffe andre med samme interesse? Da er du velkommen til Statsarkivet.

Alle er velkomne! Kom når det passer deg! Slektsgranskere er tilstede onsdager fra kl.11.00 og utover dagen, og du kan bli så lenge du vil frem til vi stenger kl. 19.00

- 22. mars: Hedmark slektshistorielag, Vestoppland slektshistorielag**
- 29. mars: Vang historielags Slechtsforum, Sør-Østerdal slektshistorielag**
- 5. april: Hedmark slektshistorielag, Vestoppland slektshistorielag**
- 19. april: Norsk Slekthistorisk forening, Slekt og Data Oppland, Slekt og Data Hedmark**
- 26. april: Vang historielags Slechtsforum, Sør-Østerdal slektshistorielag**

Statsarkivets lesesal er åpen tirsdag til fredag hver uke ([se våre åpningstider](#)), men på de ovennevnte datoene er det altså forsterkninger med slektsgranskere som har tid til å gi deg en grundigere innføring i slektsgransking.

Evalueringsmøte for våren 2016 "pilotprosjekt" med Norsk Slekthistorisk Forening, Sør-Østerdal slektshistorielag og Slechtsforum i Vang historielag. Slekt og Data Hedmark var ikke til stede.

Info fra laget

Annonse plass

Nå har vi åpnet muligheten for å kjøpe en annonseplass i bladet vårt. Bladet blir sendt ut til alle våre medlemmer i Hedmark, og kan leses av alle Slekt og Data Norge sine medlemmer på nett..

Ønsker du å kjøpe en annonseplass i bladet vårt ? Ta kontakte på [e-mail](#) for priser ?

Slekt og Data-gruppene

Slekt og Data Trysil og Slekt og Data Stange er lokalgrupper under Slekt og Data Hedmark

Ønsker du å være en del av disse gruppene, eller kanskje du kunne tenke deg å starte en gruppe selv i ditt distrikt ? Ta gjerne kontakt med oss på [email](#).

Medlemstilbud

Er du klar over at en rekke av medlemstilbudene som du finner i Slekt og Data-butikken er til salgs på våre medlemsmøter? Benytt anledningen til å ta en titt på utvalget, og kjøp «rett over disk»

Adresse-endring?

Får du ikke Slekt og Data selv om medlemskapet er i orden ?

Kanskje har du fått ny adresse?

For å endre postadresse må du logge deg på med brukernavn og passord på forsiden til Slekt og Data Norge og klikk på «min medlemsside» og gjør de endringene som trengs.

Støtt oss med DIN grasrotandel

Ved å tilknytte oss som din grasrotmottaker, vil vi få 5 prosent av det du spiller for hos Norsk Tipping.

Klikk her for å lese om hvordan du tilknytter deg.

GRASROT ANDELEN
NORSK TIPPING

SLEKT OG DATA
HEDMARK

STYRET 2017

SLEKT OG DATA Hedmark
Postboks 336, 2302 Hamar

Ring oss gjerne:

SLEKT OG DATA Hedmark:
Mobil 913 38 155

SLEKT OG DATA Trysil
Mobil 915 40 552
eller 913 38 155

Organisasjonsnr : 998268605

E-mail: sekretar@slektogdata.no

Leder: leder@he.slektogdata.no

Sekretær: sekretar@he.slektogdata.no

Kasserer: kasserer@he.slektogdata.no

**Slekt og Data
Trysil:** trysil@he.slektogdata.no

**Slekt og Data
Stange:** stange@he.slektogdata.no

Web ansvarlig: webmaster@he.slektogdata.no

Redaktør: red@he.slektogdata.no

